

Terveydenhuollon järjestöt:

Kannanotto uskomushoidoista ja niitä koskevista lainsäädäntötarpeista

Uskomushoidot ovat monimuotoinen joukko erilaisia hoitomuotoja ja terapiasuuntauksia, joita käytetään lääketieteeseen, hoitotieteeseen ja kliiniseen psykologiaan perustuvien virallisten terveyspalveluiden vaihtoehtoina tai täydentäjinä. Näitä yhdistävä tekijä on se, että niiden viitekehysessä käytettyjen hoitomenetelmien vaikuttavuutta ei voida rationaalisesti perustella eikä niiden vaikuttavuudesta ole tieteellistä tutkimusnäyttöä siinä määrin, että niillä voitaisiin katsoa olevan muuta kuin lumevaikutusta. Tämän takia termi uskomushoito kuvaa näiden terapiamuotojen luonnetta parhaiten, vaikka niistä käytetään myös muita termejä, kuten vaihtoehtohoidot tai vaihtoehtolääketiede. Virallisen terveydenhuollon piiriin hoitomenetelmät otetaan sitä mukaan, kun niiden hyödyistä ja haitoista on riittävästi tutkimustietoa. Tämä koskee myös uskomushoidossa käytettyjä hoitomenetelmiä.

Nykyisellään uskomushoitojen ammattimaista harjoittamista ei säännellä säädöksin. Niinpä uskomushoitojen piirissä tapahtuva toiminta on kirjavaa ja näitä palveluita käytettävien asiakkaiden oikeudet ovat heikkoja. Joissakin tapauksissa uskomushoidot voivat auttaa ihmisiä heidän jokapäiväiseen elämäänsä liittyvissä pulmissa. Allekirjoittaneet järjestöt ovat kuitenkin vakavasti huolissaan uskomushoitoihin liittyvistä – vakavistakin – lieveilmiöstä ja niiden harjoittajien antamista katteettomista lupauksista sairauksien diagnosoinnista ja hoidosta.

Ongelmalliseksi uskomushoidot muuttuvat esimerkiksi silloin, kun niiden käyttämistä hoitomuodoista on vaara koitua vakavia terveydellisiä haittoja, tai kun hyödytön hoito viivästyttää tai kokonaan korvaa tarpeellisen ja vaikuttavan hoidon. Suomessakin on kuvattu esimerkkejä, joissa uskomushoidosta on koitunut vakavaa vaaraa asiakkaan terveydelle. Uskomushoitojen ongelma on myös se, että ihmiset tulevat huijatuiksi, mikäli uskotellaan heidän saavan vaikuttavaa hoitoa tai että uskomushoidon keinoin heidän sairautensa voidaan asianmukaisesti todeta tai hoitaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on toukokuussa 2008 asettanut työryhmää selvittämään uskomushoitaja koskevan lainsäädännön tarpeita. Työryhmän työn on määrä valmistua 31.3.2009. Työryhmän asettamispäätöksessä työryhmän kehoitettiin esittämään ehdotuksensa kahden eri säätelymallin pohjalta (niin sanotut suppea malli ja laaja malli). Suppeassa mallissa pääosin vain rajattaisiin uskomushoitojen käyttöä ja laajassa mallissa tämän lisäksi tuotaisiin uskomushoito lähemmäksi virallisen terveydenhuollon kaltaista säätelyä.

Allekirjoittaneet järjestöt pitävät lainsäädännön uudistuksen keskeisenä tavoitteena sairaiden ihmisten suojaamisen uskomushoitojen haitoilta ja ongelmilta. Tästä johtuen on välttämätöntä rajata uskomushoitojen ulkopuolelle esimerkiksi 1) alaikäiset ja muut haavoittuvat ryhmät, 2) vakavien sairauksien hoito, kuten esimerkiksi syöpäsairaudet, psyykkiset sairaudet, diabetes, epilepsia sekä 3) raskauteen ja synnytykseen liittyvät sairaudet. Tämän tyyppinen lainsäädäntö on ollut Ruotsissa voimassa kymmenisen vuotta. Vakavien sairauksien diagnosointi ja hoitaminen on perusteltua rajata vaikuttaviksi ja riittävän turvallisiksi osoitettuihin hoitomuotoihin, eli virallisen terveydenhuollon ja tunnustettujen terveydenhuollon ammattilaisten toiminnan piiriin.

Osaan uskomushoitojen piirissä käytetyistä hoitomuodoista sisältyy vakavia riskejä, kuten esimerkiksi hypnoosi. Niiden käyttämiseen ei voida ajatella riittävän vähäisempi lääketieteellinen, hoitotieteellinen tai psykologinen peruskoulutus kuin mitä tällä hetkellä vaaditaan laillistetuilta terveydenhuollon ammattihenkilöiltä.

Lisäksi uskomushoitojen markkinointia tulee nykyisestään huomattavasti rajoittaa. Markkinoinnissa ei saa antaa ymmärtää, että näillä hoitomuodoilla olisi todistettu olevan terveysvaikutuksia, puhumattakaan siitä, että niillä väitetään voitavan diagnosoida tai hoitaa sairauksia.

Uskomushoitoja käyttäville asiakkaille tulisi suoda nykyistä helpommat mahdollisuudet valittaa saamastaan palvelusta ja hakea vahingonkorvauksia, mikäli he kokevat tullessa huijatuksi, väärin kohdelluksi tai jos toimenpiteistä on ollut haittavaikutuksia. Viranomaisten tulisi myös tehokkaasti pystyä itsenäisesti puuttumaan epäasialliseen ja laittomaan toimintaan. Epäasianmukaisesti toimivien uskomushoitoja tarjoavien terapeuttien toiminta tulisi tarvittaessa voida estää esimerkiksi asettamalla ne toimintakieltoon. Nykyinen kuluttajansuojelusäännöstö on osoittautunut tässä riittämättömäksi, ja sitäkin tulisi täsmentää uskomushoitojen valvontaan soveltuvaksi.

Toiminnan vaikuttavuuden korostaminen on terveydenhuollon eräs keskeinen nykytrendi. Tämä näkyy myös nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa, jossa terveystalouden vaikuttavuuden parantaminen on erityisesti nostettu esille. Vaikuttavat hoitomuodot tuleekin asettaa vähemmän vaikuttavien ja tehottomien hoitomuotojen edelle. Tämä on keskeinen periaate myös pohdittaessa uskomushoitojen asemaa yhteiskunnassa. Ero virallisen terveydenhuollon tarjoamien näyttöön perustuvien hoitomuotojen ja uskomushoitojen välillä tulee olla selkeä kansalaisille niitä markkinoitaessa ja ihmisten hakiessa niistä hoitoa vaivoihinsa. Erilaisten uskomusterapeuttiryhmien virallistaminen jonkinlaisen ammattirekisterin avulla olisi täysin vastoin tätä periaatetta. Lisäksi ammattipätevyyksien määrittäminen hoitomuodoille, jotka eivät perustu luotettavasti laaja-alaiseen kliiniseen kokemukseen, tieteelliseen tutkimukseen tai molempiin, on mahdotonta johdonmukaisesti arvioida.

Edellä mainittujen syiden takia allekirjoittaneet järjestöt pitävät tärkeänä sitä, että lainsäädäntöprosessissa edetään suppean säätelyyn perustuvan mallin pohjalta huomioiden esille otetut asiat. Tällä tavoin kansalaisten oikeudet hyvään ja turvalliseen hoitoon voidaan parhaiten turvata.

Helsinki 23.2.2009

Suomen Lääkäriliitto
psta Heikki Pälve

Suomen Psykologiliitto
psta Tuomo Tikkanen

Super ry
psta Juhani Palomäki

Tehy ry
psta Jaana Laitinen-Pesola